

“Who cares what you believe - Fatty!”

Piggy ja ruumisnormit koulupoikien yhteiskunnassa William Goldingin romaanissa *Lord of the flies*, ja niiden suhde länsimaisen nyky-yhteiskunnan ruumisnormeihin

Elsa-Maria Maaranen

Kandidaatintutkielma

Kirjallisuus

Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2021

Ohjaaja: Juri Joensuu

Opponentti: Riina Åman

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos – Department Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä – Author Elsa-Maria Maaranen	
Työn nimi – Title “Who cares what you believe - Fatty!” Piggy ja ruumisnormit William Goldingin teoksessa <i>Lord of the flies</i> , ja niiden suhde länsimaisen nyky-yhteiskunnan ruumisnormeihin	
Oppiaine – Subject Kirjallisuus	Työn laji – Level Kandidaatintutkielma
Aika – Month and year Huhtikuu 2021	Sivumäärä – Number of pages 25
Tiivistelmä – Abstract <p>Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastelen William Goldingin teosta <i>Lord of the flies</i> (suom. <i>Kärpästen herra</i>) ja erityisesti henkilöahmoa nimeltä Piggy lihavuuden ja ruumisnormien näkökulmasta. Tutkin, millä tavalla teoksen yhteiskunta suhtautuu joukkonsa ainoaan lihavaan ruumiiseen, Piggyn. Lisäksi vertaan teoksen yhteiskunnan ruumisnormeja ja suhtautumista lihavuuteen faktuaalisen 2000-luvun länsimaisen yhteiskunnan ruumisnormeihin ja yhteiskunnallisiin asenteisiin lihavuutta kohtaan, sillä fiktion ja todellisuuden välisen yhteyden osoittaminen tarjoaa mielestäni tärkeän työkalun itsereflektioon.</p> <p>Käytän tutkimusmetodinani lähilukua ja pohjaan tutkimustani feministisen lihavuustutkimuksen tutkimusperinteeseen, samoin kuin aiheesta aiemmin tehdylle tutkimukselle.</p> <p>Analyysini perusteella onnistun osoittamaan yhteyden <i>Lord of the flies</i>:n ja 2000-luvun länsimaisen yhteiskunnan välillä suhteessa lihavuuteen, sillä molemmissa yhteiskunnissa vallitsevat samanlaiset ruumisnormit ja kummassakin yhteiskunnallinen suhtautuminen lihavuuteen on negatiivista. Osoitettuani fiktiivisen ja faktuaalisen yhteiskunnan välisen yhteyden kannustan lukijoita itsereflektioon, sillä olen Piggyn kautta osoittanut, kuinka vaarallisia negatiiviset yhteiskunnalliset asenteet lihavuutta kohtaan voivat yksilöille olla, ja kuinka tärkeää niistä eroon pyrkiminen olisi.</p>	
Asiasanat – Keywords lihavuustutkimus, kirjallisuudentutkimus, <i>Kärpästen herra</i> , ruumisnormit, Piggy	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja – Additional information	

Sisällysluettelo	2
1. Johdanto	3
1.1. <i>Lord of the flies</i>	4
2. Tutkimuksen tavoite, metodi ja tutkimuskysymykset	5
3. Teoreettinen tausta	6
3.1. Keskeiset käsitteet	8
4. Piggy ja ruumisnormit	9
4.1. Piggy representaationa	10
4.2. Piggy ja yhteisö	11
4.3. Poikien yhteiskunta ja lihavuus.....	13
5. 2000-luvun länsimainen yhteiskunta ja lihava ruumis.....	15
5.1. Uusliberaali ruumis ja tehokkuusvaatimus	18
5.2. Lihava ruumis <i>Lord of the flies</i> :ssa ja nyky-yhteiskunnassa	19
6. Päätäntö	21
7. Lähdeluettelo	23

1. Johdanto

Lihava tai muuten normeihin sopimaton ruumis kohtaa länsimaisessa yhteiskunnassa vielä 2000-luvulla hyvin erilaista kohtelua verrattuna normeihin sopivaan, laihaan ruumiiseen (Kyrölä & Harjunen 2007; Bordo 2003; Kwan 2010; Harjunen 2012; Harjunen 2018; Harjunen 2017a; Harjunen 2017b; Atayurt 2010). Tässä tutkielmassa tarkastelen fiktiivistä, nuorten koulupoikien autiolle saarelle muodostamaa yhteiskuntaa ja siellä vallitsevia ruumisnormeja ja suhtautumista lihavaan ruumiiseen¹. Tutkimuskohteenani on William Goldingin (1911-1993) alunperin vuonna 1954 julkaisema teos *Lord of the flies* (suom. *Kärpästen herra*), jota käsittelen alkuperäisellä kielellä eli englanniksi.

Keskityn tutkielmassani erityisesti yhteen teoksen henkilöhaamoon, Piggyyn, jota kuvataan romaanissa sanoilla “very fat” (Golding 1974, 7). Tutkin Piggyn hahmoa representaationa lihavuudesta, mutta erityisenä kiinnostuksen kohteena tutkielmassani on kuitenkin se, millä tavalla saaren yhteiskunta, eli muut pojat, suhtautuvat Piggyyn ja tämän lihavuuteen, ja millä tavoilla heidän suhtautumisensa tulee esiin, sekä onko poikien suhtautumisella yhtäläisyyksiä siihen, millä tavalla nykyisessä 2000-luvun länsimaisessa yhteiskunnassa suhtaudutaan lihavuuteen ja ruumisnormeihin sopimattomiin ruumiisiin. Taustateorianani käytän erityisesti feminististä lihavuustutkimusta, jota sovellan kirjallisuuden tutkimukseen. Lisäksi käytän hyväkseni jo aiemmin tehtyä tutkimusta Piggyn hahmosta.

Tahdon tutkimuksessani haastaa ja purkaa yhteiskunnallisia valta-asetelmia ruumisnormeihin liittyen, joten tutkielmaani liittyy vahvasti kriittisille yhteiskuntatieteille ominainen emansipatorinen tiedonintressi. Tiedostan myös oman paikallistumiseni tutkijana eli sen, minkälaiset yksilölliset ja yhteiskunnalliset tekijät vaikuttavat minuun ja sitä myötä myös tutkimuskohteeseeni ja tulkintoihini. Olen itse koko elämäni sijoittunut hieman ruumisnormien ulkopuolelle “ylipainon”² ja ulkonäköni perusteella, ja tämä on vaikuttanut myös omaan identiteettiini ja siihen, että ylipäätään kiinnostuin lihavuustutkimuksesta. Omien kokemuksieni myötä aihe on siis minulle joissain määrin henkilökohtainen ja tunteita herättävä, minkä

¹ Käytän käsitettä *ruumis*, sillä tämä on vakiintunut käytäntö feministisessä lihavuustutkimuksessa

² “Ylipaino” käsitteenä mielletään ongelmalliseksi lihavuustutkimuksen piirissä, sillä se pitää yllä ajatusta “normaalipainosta”, johon kaikkien tulisi pyrkiä, ja samalla myös ajatusta laihaan ruumiin paremmuudesta. “Ylipaino” ei siis ole neutraali termi, vaan vahvasti ideologisesti väritynyt. (Wann 2009, xii-xiii.) Osoittaakseni käsitteen ongelmallisuuden käytän lainausmerkkejä, kuten monet lihavuustutkijat tekevät (esim. Wann 2009, xii).

tiedostan ja otan huomioon tutkielmaa tehdessäni. Oma identiteettini ja kokemukseni lihavuudesta ja sopimattomuudesta vallitseviin ruumisnormeihin on kuitenkin osoittanut minulle, että tämänkaltaista tutkimusta tarvitaan, ja se onkin yksi tutkielmani aiheen valintaan vaikuttaneista tekijöistä.

1.1. *Lord of the flies*

Lord of the flies (käytän jatkossa lyhennettä LOTF) on brittiläiskirjailija William Goldingin vuonna 1954 ilmestynyt esikoisteos. Teos kertoo joukosta englantilaisia koulupoikia, jotka joutuvat keskenään autiolle saarelle, kun heidän lentokoneensa ammutaan alas taivaalta keskellä toista maailmansotaa. Lentokoneturmasta ei selviydy yhtään aikuista, joten pojat ovat täysin omillaan. He muodostavat saarelle nopeasti oman pienoisyhteiskuntansa, jonka johtoon äänestetään teoksen päähenkilö Ralph. Ralphin lisäksi tärkeitä henkilöitä teoksessa ovat pojat nimeltä Simon ja Jack, sekä Piggy, johon tutkielmani keskittyy.

Poikien yhteiskunta ajautuu saarella nopeasti kriisiin: karismaattinen Jack ei niele Ralphin johtoasemaa purematta, ja heidän intressinsä eivät kohtaa, sillä Ralph tahtoo pystyttää suuren merkkitulon ja pitää sitä yllä yötä päivää, jotta pojilla olisi edes pieni mahdollisuus pelastua. Jack sen sijaan tahtoo metsästä saarelta löytyviä porsaita. Pian poikien välinen konflikti kasvaa niin suureksi, että Jack ottaa komentoonsa osan pojista ja alkaa asuttaa saaren toista puolta, kun taas Ralph hallinnoi toista. Hurja Jack ja hänen villi metsästäjälaumansa kuitenkin pelottelevat suurimman osan pojista omalle puolelleen, jolloin Ralph jää alakynteen seuranaan vain alati uskollinen Piggy ja pari muuta poikaa. Jackin “hiiteen säännöt”-asenteella ja sikojen tappamisella villitsemät pojat menettävät pala palalta osia inhimillisyydestään, kunnes jäljellä on enää valtava verenhimo. Tämän villin verenhimon kohteeksi joutuu teoksen lopussa Ralph, joka kuitenkin väistää täpärästi kohtalonsa. Simon ja Piggy eivät ole yhtä onnekkaita. Poikien elämää sekoittavat myös saarella majaileva “hirviö”, sekä sian pää, *Kärpästen herra*.

2. Tutkimuksen tavoite, metodi ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tavoitteena on tarkastella pääasiallisesti sitä, miten poikien saarelle muodostama yhteiskunta suhtautuu Piggyyn, tuohon joukkonsa ainoaan lihavaan ruumiiseen, ja peilata tätä suhtautumista Piggyyn lihavuuden ja ruuminormien näkökulmasta 2000-luvun länsimaisen yhteiskunnan vallitseviin ruuminormeihin ja asenteisiin lihavaa ruumista kohtaan. Pohdin ja analysoin tutkielmassani myös jonkin verran sitä, minkälainen representaatio lihavuudesta Piggyyn hahmo on, sillä se on tutkielmani kannalta relevanttia, mutta koska tätä aihetta on jo valmiiksi tutkittu melko paljon (ks. Atayurt 2010), en ota sitä oman tutkielmani keskiöön. Tutkimusmetodinä käytän lähilukua, sillä tarkoitukseni on analysoida LOTF:a yksityiskohtaisesti ja tehdä siitä tulkintoja analyysini perusteella.

Pääasialliset tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millä tavalla saaren muut pojat eli yhteiskunta suhtautuu Piggyyn ja tämän lihavaan ruumiiseen, ja miten tämä suhtautuminen ilmenee?
2. Onko LOTF:in fiktiivisen yhteiskunnan ja 2000-luvun länsimaisen yhteiskunnan välillä yhtäläisyyksiä ruuminormien näkökulmasta, ja jos on, millaisia?

Lisäksi käsittelen aivan tutkielman aluksi myös hieman kysymystä siitä, millainen representaatio lihavuudesta Piggyyn hahmo on.

Toivon voivani osoittaa tutkimuksellani, ettei LOTF:n fiktiivinen 1900-luvun puolivälin yhteiskunta ole todellisuudessa kovinkaan kaukana länsimaisesta 2000-luvun yhteiskunnasta ruuminormien näkökulmasta. Hypoteesini on, että LOTF:n ja länsimaisen 2000-luvun yhteiskunnan välillä on hyvin paljon kytköksiä. LOTF:n ja nyky-yhteiskunnan välisen yhteyden osoittaminen on mielestäni tärkeää, sillä se auttaa reflektoimaan länsimaissa vallitsevia yhteiskunnallisia asenteita lihavuuteen liittyen ja sitä, kuinka vaarallisia tällaiset asenteet voivat lihaville ruumiille olla. Tämä huomioon ottaen tahdon tutkimuksellani emansipatorisen tiedonintressin mukaisesti purkaa yhteiskunnan valtarakenteita erityisesti ruuminormeihin liittyen, ja kannustaa itsereflektioon.

Perustelen tutkimukseni relevanttiutta sillä, että vaikka LOTF:sta ja erityisesti Piggyn hahmosta on tehty jonkin verran tutkimusta ruumisnormien ja lihavuuden näkökulmasta, juuri valitsemastani näkökulmasta tutkimusta ei ole tehty. Uskon oman tutkimukseni tarjoavan uutta ja hyödyllistä tietoa, ja toivon, että tutkimuksestani voisi olla hyötyä tulevaisuudessa erityisesti kirjallisuudentutkijoille, jotka tutkivat henkilöhahmoja tai fiktiivisiä yhteisöjä tai yhteiskuntia lihavuustutkimuksen näkökulmasta. Piggystä ei ole myöskään tehty suomenkielistä tutkimusta tai opinnäytteitä lihavuustutkimuksen näkökulmasta, joten siinäkin mielessä tutkielmani tuo jotain uutta erityisesti suomalaisen lihavuustutkimuksen kenttään.

3. Teoreettinen tausta

Pohjaan tutkielmani vahvasti feministisen lihavuus- ja ruumisnormientutkimuksen tutkimusperinteeseen. Feministisen lihavuustutkimuksen pääajatus on, että lihavuutta ei nähdä ensisijaisesti ongelmana, vikana, haittana tai sairautena, joka on parannettava tai josta on muutoin päästävä mahdollisimman nopeasti eroon (Kyrölä & Harjunen 2007; Kyrölä & Harjunen 2017; Shelton 2016). Sen sijaan lihavuus nähdään “sukupuolittuneena, kulttuurisesti tuotettuna ja muuttuvana kategoriana ja kokemuksena” (Kyrölä & Harjunen 2017, 100, suom. EMM). Feministinen lihavuustutkimus pyrkii purkamaan ja vastustamaan hegemonisessa asemassa olevaa lääketieteellistä diskurssia, jonka mukaan lihavuus on sairaus (Kyrölä & Harjunen 2007; Harjunen 2018; Harjunen 2017a).

Pohjaan tutkielmaani myös jonkin verran aikaisemmalle samasta aiheesta tehdylle tutkimukselle. Zeynep Z. Atayurt (2010) käsittelee artikkelissaan “*KILL THE PIG!*”: Lord of the flies, “*Piggy*,” and *Anti-Fat Discourse* Piggyn hahmoa lihavuustutkimuksellisesta näkökulmasta ja esittää, että Golding käyttää Piggyn hahmoa kritisoidakseen teoksessa oman aikansa ja yhteiskuntansa negatiivista suhtautumista lihavuuteen (Atayurt 2010, 43-44). Atayurtin artikkeli (2010) on erittäin tärkeä oman tutkielmani kannalta ja käytän hänen tutkimustaan paljon omien tulkintojeni taustana läpi koko tutkielman. Suhteutan oman tutkimukseni niin, että se asettuu samaan jatkumoon Atayurtin (2010) tutkimuksen kanssa.

Tulen käyttämään tutkielmassani myös muutamia tutkimuksia, jotka pureutuvat 2000-luvun länsimaiseen yhteiskuntaan ja siellä vallitseviin ruumisnormeihin, sekä sen ja lihavan ruumiin suhteeseen. Tällaisia tutkimuksia ja teoksia ovat esimerkiksi Katariina Kyrölän ja Hannele Harjusen toimittama teos *Koolla on väliä!: Lihavuus, ruumisnormit ja sukupuoli* (2007), sekä Hannele Harjusen tutkimukset *Neoliberal bodies and the gendered fat body* (2017b), *Lihavuus terveyden, sairauden ja normaalin määrittelyn kohteina* (2018) ja *Terveys, talous ja tehokkaat ruumiit* (2017a). Aiempaa tutkimusta käytän erityisesti luvuissa 5. ja 5.1., kun käsittelen nyky-yhteiskunnan suhdetta lihavuuteen.

Kun tutkimuskohteenani on kaunokirjallinen teos, ja lihavuustutkimus luetaan mukaan feministisen tutkimuksen piiriin, on tutkielmani osa feminististä kirjallisuudentutkimusta. Kirjallisuutta on jo aiemmin tutkittu jonkin verran lihavuustutkimuksen näkökulmasta (ks. esim. Shelton 2016; Murray 2020; Atayurt 2010) ja asetan oman tutkielmani samaan jatkumoon. Hyödynnän tutkielmassani (luku 5.2.) myös kirjallisuussosiologiaa ja ajatusta siitä, että kirjallisuuden yhteiskunnallisuus on otettava huomioon tutkimuksissa (Ruohonen, Sevänen & Turunen 2011).

Sarah Shelton on identifioinut tutkimuksessaan *“As their waistlines recede”*: *Tracing and challenging the fat quest in young adult literature* (2016) nuorten aikuisten kirjallisuudesta ilmiön, jota hän kutsuu nimellä “the fat quest”. Tällä Shelton tarkoittaa tehtävää, joka lihavan henkilöhahmon on suoritettava tai kuvaannollista matkaa, joka tämän on käytävä läpi, ennen kuin hän ansaitsee saman arvon, joka laihalla henkilöhahmolla on luonnostaan. Yleensä “fat quest” tarkoittaa laihtumista, jonka myötä lihava henkilöhahmo saa osakseen arvostusta, jota ei koskaan kohdannut ollessaan lihava. Shelton käyttää artikkelissaan (2016) Piggyn hahmoa yhtenä esimerkkinä “fat questista”, joten pohjaan omia tulkintojani osittain myös hänen huomioihinsa, ja samalla myös kritisoin hieman Sheltonin arviota Piggyn hahmosta (Luku 4.3.).

3.1. Keskeiset käsitteet

Tässä osiossa määrittelen muutamia tutkielmani kannalta tärkeitä käsitteitä. Ensimmäinen tärkeä käsite on *henkilöhahmo*. Tieteen termipankin määritelmän mukaan henkilöhahmo on kirjallisuudessa “fiktiivinen hahmo, jonka ulkomuotoa, ajatuksia ja toimintaa kuvataan” (Tieteen termipankki 2014). Henkilöhahmot voivat olla joko todella moniulotteisia, jolloin niillä on hyvin monia erilaisia ominaisuuksia, ja lukijalle muodostuu kattava mielikuva siitä, minkälaisia henkilöhahmot ovat. Henkilöhahmot voivat olla myös hyvin yksiulotteisia, jolloin henkilöhahmosta ei kerrota kovin paljon, ja suuri osa hahmon ominaisuuksista jää lukijan mielikuvituksen varaan. (Mäkikalli & Steinby 2013, osio II, luku 2.4.) Henkilöhahmot voivat myös sijoittua näiden kahden ääripään väliin. Piggyn hahmo, johon tässä tutkielmassa keskityn, edustaa melko moniulotteista henkilöhahmoa, sillä lukija saa teoksen edetessä tietää monia asioita Piggystä, mutta samalla myös monia seikkoja, kuten Piggyn todellinen nimi (ks. luku 4.2.), jää pimentoon.

Toinen keskeinen käsite tutkielmassani on *ruumisnormit*. Ruumisnormeilla tarkoitetaan “ruumiin hyväksyttävien rajojen määritelmiä” (Kyrölä & Harjunen 2007, 29) eli sitä, minkälaisia ominaisuuksia “hyvillä” tai hyväksyttävillä ruumiilla on, ja minkälaiset ominaisuudet puolestaan eivät ole hyväksytyjä (Kyrölä & Harjunen 2007, 29). Ruumisnormeja tuotetaan aktiivisesti, eivätkä ne ole “luonnollisia, muuttumattomia tai intressittömiä” (Kyrölä & Harjunen 2007, 30). Tarkastelen erityisesti LOTF:ssa esiintyviä ruumisnormeja seuraavassa luvussa 4.

Kolmas keskeinen käsite on *representaatio*. Representaatiolla tarkoitetaan jonkin asian esittämistä ja edustamista (Karkulehto & Rossi 2017, 12). Representaatio on siis esitys, kuten esimerkiksi maalaus, kaunokirjallinen teos tai elokuva, joka esittää/edustaa jotakin tiettyä asiaa (Tieteen termipankki 2015). Tässä tutkielmassa puhun esimerkiksi paljon lihavuuden representaatiosta, jolla siis tarkoitan sitä, minkälainen esitys tai “kuva” lihavuudesta syntyy tarkastelemani kaunokirjallisen teoksen kautta.

4. Piggy ja ruumisnormit

LOTF:in koulupoikien yhteiskunnassa vallitsevat aivan teoksen alusta alkaen tietynlaiset ruumisnormit, jotka määrittävät sen, minkä näköiset ja kokoiset ruumiit ovat hyväksytyjä. Nämä normit tuodaan esiin niissä tavoissa, joilla normiin kuulumattomia ruumiita kohdellaan. Piggyn hahmo on teoksessa ainoa, jolla on lihava ruumis, ja joka ei ruumiin kokonsa vuoksi mahdu saarella vallitseviin ruumisnormeihin. Se, että Piggy ei mahdu vallitseviin normeihin näkyy siinä, miten eri tavalla Piggystä puhutaan ja miten eri tavalla saaren yhteiskunta suhtautuu Piggyyn verrattuna esimerkiksi päähenkilö Ralphiin.

Jo heti teoksen alussa Ralph ja Piggy asetetaan verrannolliseksi keskenään: ennen kuin lukija saa tietää kummankaan oikeaa nimeä, puhutaan Ralphista sanoilla “the boy with fair hair” (Golding 1974, 7) tai lyhyemmin “the fair boy” (Golding 1974, 7), kun taas Piggyä kuvaillaan sanoilla “very fat” (Golding 1974, 7) ja hänestä käytetään nimitystä “the fat boy” (Golding 1974, 8). Lisäksi Piggyn ja Ralphin välinen hierarkiaero tuodaan esille heti teoksen alussa niin, että Ralph asetetaan ylemmäs ja arvokkaammaksi kuin Piggy. Hierarkiaero käy ilmi, kun Piggy kysyy Ralphilta tämän nimeä, mutta Ralph ei tee samaa hänelle: “The fat boy waited to be asked his name in turn but this proffer of acquaintance was not made --” (Golding 1974, 9). Näin tehdessään Ralph implikoi, ettei Piggy ole niin arvokas, että hän ansaitsisi nimen, tai niin kiinnostava, että hän tahtoisi tutustua tähän. Samalla poikien hierarkiaero konkretisoituu jo pelkästään tekstin tasolla: Ralph on saanut nimen, ja hänestä käytetään teoksessa jatkossa hänen omaa nimeään, kun taas Piggystä puhutaan vielä kahden sivun verran pelkästään ilmaisulla “the fat boy” (Golding 1974, 8-12), mikä asettaa henkilöhahmot epätasa-arvoiseen asemaan. Sama hierarkiaero näkyy myös siinä, että kun Piggy lopulta saa “nimen”, joka on oikeastaan vain loukkaavaksi tarkoitettu lempinimi, sen antaa nimenomaan Ralph, ja “Piggy”-nimitys pysyy koko teoksen ajan. Piggyn nimeämistä käsittelem tarkemmin luvussa 4.2.

Poikien hierarkisointi asettaa Ralphin henkilönä, ja samalla myös tämän ruumiin koon teoksen yhteiskunnan ihanteeksi: Ralphin ruumis on ihanneruumis, josta Piggyn ruumis poikkeaa, ja samalla Ralph ja hänen ruumiinsa on parempi ja arvokkaampi, kuin normista poikkeava(n) Piggy(n). Piggyn (ruumiin) arvottomuus tulee esiin myös muiden hahmojen kuin Ralphin toimesta, sillä esimerkiksi Jackin ensimmäisiä sanoja Piggyille ovat “shut up, Fatty” (Golding 1974, 23). Näillä sanoilla Jack osoittaa huomanneensa Piggystä vain tämän ulkonäön ja ruumiin

koon, ja pitävänsä näitä valideina mittareina Piggyn koko persoonalle. Käskiessään Piggyä sulkemaan suunsa Jack myös osoittaa Piggyn olevan täysin irrelevantti ja epäkiinnostava, sekä arvottomampi kuin muut, jotka saavat puhua vapaasti.

Millä perusteella poikien yhteiskunnan ruumisnormit oikein määrittyvät? Atayurt esittää tutkimuksessaan (2010), että poikien suhtautuminen lihavuuteen määrittyy sen mukaan, millaiset (ruumis)normit heidän kotimantereellaan, Englannissa, vallitsevat (Atayurt 2010, 48). Atayurtin mukaan Golding “käyttää tulkintaansa Piggystä, ja tämän ikäisiltään saamaa huonoa kohtelua, representoidakseen ja kritisoidakseen oman aikalaisyhteiskuntansa yleisiä yhteiskunnallisia asenteita lihavuudesta” (Atayurt 2010, 49, suom. EMM). Tämän tulkinnan mukaan pojat siis soveltavat sen yhteiskunnan normeja, josta he ovat lähtöisin, saarelle muodostettavaan yhteiskuntaan, ja näin ollen mantereen ruumisnormit siirtyvät myös saarelle. Yhdyn Atayurtin tulkintaan, sillä monissa teoksen kohdissa käy ilmi, että pojat kokevat vahvasti olevansa emämaansa Englannin yhteiskunnan jäseniä ja että he tahtovat ylläpitää samaa sivistystä ja järjestystä kuin kotimaassa; tämä näkyy esimerkiksi Jackin sanoissa “After all, we’re not savages. We are English, and the English are best at everything. So we got to do the right things.” (Golding 1974, 47). On siis hyvin uskottavaa, että pojat omaksuvat omaan yhteiskuntaansa samat (ruumis)normit, jotka vallitsevat heidän kotimaassaan.

4.1. Piggy representaationa

Piggy on lihavuuden representaationa hyvin mielenkiintoinen, sillä kuten mainittu, Atayurtin mukaan Golding käyttää Piggyn hahmoa kuvatakseen ja kritisoidakseen oman aikansa Englannin yhteiskunnallista asennetta lihavuutta kohtaan (2010, 49). Atayurt puhuu artikkelissaan (2010) jopa läskifobiasta, joka vallitsi (jo) tuon ajan englantilaisessa yhteiskunnassa. Käytän tässä osiossa hyväkseni Atayurtin varsin kattavaa analyysiä Piggystä, sillä yhdyn täysin hänen huomioihinsa.

Atayurtin (2010) päätelmä on, että Piggyn hahmo on uudenlainen, positiivinen representaatio lihavuudesta, ja hänen tarinansa teoksessa voidaan tulkita rikkovan monia lihavuuden negatiivisia stereotypioita (Atayurt 2010, 62). Atayurt tuo myös useassa kohtaa tutkimustaan

esiin sen, kuinka Golding on tehnyt Piggyn hahmosta suorastaan lihavuuden negatiivisten stereotyyppien vastakohtana (2010, 49, 51). Piggy esimerkiksi “kuvastaa järjen ääntä, viisautta ja demokraattista järjestystä” (Atayurt 2010, 48, suom. EMM) ja on “huomattavan älykäs, rationaalinen ja harkitsevainen, niin, että hän torjuu stereotypian, jonka mukaan lihavaa ihmistä luonnehtivat ‘mukavuudenhalu’, ‘ylensyönti’, ‘tyhmyys’, ‘moraalinen heikkous’ ja ‘kurin puute’”(Atayurt 2010, 50, suom. EMM). Atayurtin (2010) lisäksi myös esimerkiksi Xiaofang Li & Weihua Wu toteavat Piggyn hahmon olevan “älykkyyden ja rationaalisuuden ruumiillistuma” (2009, 120, suom. EMM).

Piggyn hahmo siis kapinoi lihavuuteen liitettyjä stereotyyppioita vastaan (Atayurt 2010). Atayurt tuo myös ilmi, kuinka Piggyn lihavuudelle tarjotaan stereotyyppiasta poikkeavaa selitystä: Piggyn huono näkökyky ja astma, ja niiden tuoma kyvyttömyys liikkua ja leikkiä samalla tavalla kuin ikäisensä voidaan Atayurtin mukaan tulkita Piggyn lihavuuden todelliseksi syyksi, jolloin lihavuuteen liittyvät stereotyyppiat ylensyönnistä ja ahmimisesta eivät päde Piggyyn (2010, 50-51).

Yhdyn Atayurtin tulkintaan Piggystä positiivisena representaationa lihavuudesta, sillä kuten Atayurt artikkelissaan (2010) osoittaa, Piggy itse rikkoo monia stereotyyppioita. Lukijalle Piggystä piirtyy varsin älykäs kuva, sillä juuri Piggyn rationaalisuus ja äly tulevat esiin heti teoksen alusta asti (Golding 1974, esim. 8). Se, millä tavalla Piggyä ympäröivä yhteiskunta, jonka pojat saarelle muodostavat, kohtelee joukkonsa ainoaa lihavaa ruumista, on kuitenkin täysin eri asia, ja tarkastelenkin sitä seuraavissa luvuissa.

4.2. Piggy ja yhteisö

Siinä missä Piggyn itsensä voidaan nähdä rikkovan negatiivisia stereotyyppioita ja olevan varsin positiivinen representaatio lihavuudesta (Atayurt 2010), yhteisö, jossa Piggy LOTF:ssa elää, ei kykene samaan. Piggyä saarella ympäröivän yhteiskunnan muodostavat luonnollisesti muut saarelle joutuneet pojat, ja heidän suhtautumisensa lihavuuteen näkyy suoraan siinä tavassa, jolla he suhtautuvat Piggyyn, yhteiskuntansa ainoaan lihavaan ruumiiseen. Kuten mainittu (Luku 4) poikien suhtautuminen Piggyyn eli lihavuuteen on varsin negatiivista.

Negatiivinen suhtautuminen Piggyyn näkyy teoksessa hyvin monissa eri kohdissa.

Kielteisimmin Piggyyn suhtautuu Jack, joka on alusta alkaen hyvin penseä Piggyä kohtaan (Golding 1974, 23). Atayurtin mukaan tämä johtuu siitä, että Jack, joka edustaa militaristista ja kontrolloitua (laihaa) ruumista, joka oli Goldingin ajan Englannissa suuressa suosiossa, pitää itseään ruumiin kokonsa perusteella ylempiarvoisena kuin Piggyä, mikä puolestaan antaa hänelle vallan hallita Piggyä (Atayurt 2010, 56-58). Jackin lisäksi myös Ralph on iso tekijä Piggyyn ja tämän ruumiiseen kohdistuvassa sorrossa. Vaikka Ralph teoksen lopussa tituleeraa (tällöin jo kuollutta) Piggyä jopa sanoilla “true, wise friend” (Golding 1974, 223), tämän suhtautuminen Piggyyn on teoksen alkupuolella hyvin pitkään vähättelevä ja alistava. Ralph esimerkiksi pitää huolen siitä, että Piggy joutuu saman läskifobian ja sorron kohteeksi, jota hän on aiemmin elämässään joutunut kokemaan (Atayurt 2010, 52): Piggy eksplisiittisesti toivoo, ettei häntä enää saarella kutsuttaisi nimellä “Piggy”, sillä hän ei pidä tuosta halventavasta nimestä, ja hän pyytää, ettei Ralph kerro “Piggy”-nimestä muille (Golding 1974, 11-12). Ralph ei kuitenkaan toteuta tätä pyyntöä, sillä lakattuaan nauramasta ja pilkkaamasta “Piggy”-nimeä (Golding 1974, 11-12), hän hieman myöhemmin kutsuu Piggyä kaikkien saaren poikien edessä Piggyksi, jonka jälkeen kaikki nauravat ja pilkkaavat ulkopuolelle jäänyttä Piggyä (Golding 1974, 23). “Piggy”-nimi säilyy kyseisen henkilöhahmon nimenä koko teoksen ajan, eikä lukija - tai Ralph - saa koskaan tietää pojan todellista nimeä. Tämä voidaan nähdä yhtenä dehumanisaation keinona, jolla lihavaa henkilöä pyritään toiseuttamaan saaren yhteiskunnassa (Atayurt 2010, 53).

Piggy kohtaa toiseuttamista ja ulkopuolisuutta teoksessa parissakin eri kohdassa, ja kaikissa kohdissa Piggyn jättäminen ulkopuolelle tuodaan suoraan kerronnassa esiin. Esimerkiksi kohdassa, jossa Ralph “nimeää” Piggyn, kuvataan, kuinka kaikki pojat alkavat nauraa Piggyille ja kuinka “for the moment the boys were a closed circuit of sympathy with Piggy outside --” (Golding 1974, 23). Toisessa kohdassa kuvataan, kuinka Ralph ajattelee Piggyn olevan ulkopuolinen, ja hän tuo myös ilmi syyt Piggyn ulkopuolisuuteen: “Piggy was an outsider, not only by accent, which did not matter, but by fat, and ass-mar, and specs --” (Golding 1974, 70). Piggy on siis ulkopuolinen nimenomaan lihavuuteensa, astmansa ja silmälasiansa takia, siis niiden ominaisuuksien, jotka tekevät hänestä erilaisen muihin poikiin verrattuna.

Kolmas kohta on teoksen loppupuolella, tilanteessa, jossa joukko poikia paistaa lihaa, ja törmää sitten Piggyyn, jota he vahingossa polttavat kuumalla lihalla. Tapahtuman seurauksena: “-- Ralph and the crowd of boys were united and relieved by a storm of laughter. Piggy once more

was the centre of social derision so that everyone felt cheerful and normal.” (Golding 1974, 164.) Tuossa vaiheessa teosta asiat ovat jo eskaloituneet melko pitkälle, niin, että poikien inhimillisyyden on alkanut karista ja heidän murhanhimonensa ensimmäinen uhri, Simon, on menettävä hyvin pian henkensä (Golding 1974, 168-170). Katkelman perusteella voisi tulkita, että poikien on tehtävä Piggystä ulkopuolinen, jotta he voivat edes hetkeksi palata illuusioon siitä järjestäytyneestä yhteiskunnasta ja sen normeista, joka saarella vielä vähän aika sitten vallitsi, mutta joka on jo lähestulkoon tuhoutunut. Pojat myös kokevat yhteenkuuluvuutta keskenään kiusatessaan Piggyä (Atayurt 2010, 53).

4.3. Poikien yhteiskunta ja lihavuus

Edellisessä luvussa käsittelin joitakin Piggyn yhteisössään kohtaamia negatiivisia asioita ja tässä luvussa laajennan analyysiäni hieman. LOTF:ssa poikien yhteiskunnassa vallitsevat siis ruuminormit, jotka asettavat laihan ruumiin parempaan ja korkeampaan asemaan, kuin lihavan ruumiin. Tämä näkyy siinä, millä tavalla saaren yhteiskunta kohtelee keskuudessaan olevaa ainoaa lihavaa ruumista, Piggyä. Kuten edellä on käynyt ilmi, Piggy ei saa osakseen kovinkaan positiivista kohtelua. Poikien yhteiskunnan negatiivinen suhde lihavuuteen tulee varsin havainnollisesti esiin eräässä Jackin lausahduksessa, jonka tämä kohdistaa Piggylle: “Who cares what you believe - Fatty!” (Golding 1974, 98). Tällä lauseellaan Jack ilmaisee suunnattoman välinpitämättömyytensä Piggyn ihmisarvoa ja ihmisoikeuksia kohtaan, sillä hän ilmaisee näkevänsä Piggyssä vain tämän lihavuuden, eikä Piggyä kokonaisuutena ihmisenä. Näin Piggy alennetaan vain ruumiin kokonsa edustajaksi, jonka mielipiteillä tai uskomuksilla ei ole hänen lihavuutensa takia merkitystä.

Toiseuttamisen, ulossulkemisen ja edellä esitellyn vähättelyn lisäksi Piggy kohtaa muunkinlaista negatiivista kohtelua. Piggyä esimerkiksi koetetaan hiljentää erittäin monia kertoja teoksen aikana (Golding 1974, 16, 23, 46, 47, 49, 51, 71, 98, 99, 111). Piggy hiljennetään esimerkiksi yksinkertaisesti sanoilla “shut up” tai sitten riistämällä Piggytä kotilo, joka edustaa äänioikeutta: se, jolla on kotilo käsissään, saa puhua, ja muiden tulee kuunnella (Golding 1974, 36).

Hiljentämistä näin suuressa mittakaavassa, siis lähes joka kerta kun henkilö avaa suunsa koko yhteiskunnan kuullen, ei tapahdu kenellekään muulle kuin Piggylle. Myös Ralph yritetään kyllä hiljentää pariinkin otteeseen, mutta toisin kuin Piggyn kohdalla, Ralphin hiljennys ei onnistu, ja

hänen auktoriteettiasemansa säilyy (Golding 1974, 89). Tämä kertoo (jälleen) selvästä hierarkiaerosta Ralphin ja Piggyn (ruumiiden) välillä.

Poikien yhteiskunnan negatiivinen asenne lihavuuteen tulee teoksessa ilmi myös siten, että Piggy rinnastetaan sikoihin, joita pojat metsästävät ravinnokseen. Teoksen alkupuolella pojat huomaavat saarella majailevat siat, ja päättävät metsästää niitä ravinnokseen, Jack etunenässä (Golding 1974, 35-36). Hieman aiemmin Ralph nimeää Piggyn Piggyksi (Golding 1974, 23), joka suomennettuna tarkoittaa Possua, ja näin Piggy rinnastuu ravintoon, jota pojat metsästävät väkivalloin. Piggyn ja saaren sikojen yhteys tuodaan teoksessa myös varsin suoraan esiin, kun poikien kesken käydään seuraava keskustelu:

‘-- What would a beast eat?’
‘Pig’
‘We eat pig.’
‘Piggy!’ (Golding 1974, 91)

Piggy ja siat siis liitetään hyvin vahvasti yhteen, kun sioista puhuttaessa mainitaan myös Piggy. Piggyn ja sikojen yhteys tulee esiin myös, kun tarkastellaan Jackin metsästäjäjoukon tunnushuutoa “*Kill the pig! Cut his throat! Kill the pig! Bash him in!*” (Golding 1974, 126) ja sitä faktaa, että Piggy kuolee saarella väkivaltaisesti nimenomaan Rogerin, Jackin metsästäjäjoukkoon kuuluvan pojan tappamana (Golding 1974, 200). Metsästäjien huuto käy siis toteen, sillä he tappavat paitsi useita saaren sikoja, myös Piggyn. Metsästäjien huudon voi tulkita myös uhaksi, jota lihava henkilö (Piggy) saa osakseen muun yhteiskunnan taholta. Piggy ja siat liitetään tekstissä yhteen myös Piggyn kuollessa, sillä kuvatessaan Piggyn kuolemaa Golding vertaa sikojen ja Piggyn kuolemista (Atayurt 2010, 60): “Piggy’s arms and legs twitched a bit, like a pig’s after it has been killed” (Golding 1974, 200). Piggyn rinnastamisen sikoihin voi tulkita yhdeksi dehumanisaation keinoksi, jolla alleviivataan Piggyn alempiarvoisuutta yhteiskunnassa.

Piggy kohtaa negatiivista kohtelua myös nimittelyn muodossa, erityisesti Jackin kohdalta, joka haukkuu Piggyä muun muassa sanoilla “fatty” ja “fat slug” (Golding 1974, 23, 49, 98; Golding 1974, 99). Ottaen huomioon kaikki edellä ja edellisissä luvuissa mainitut seikat, Piggyä ei kohdella saaren yhteiskunnassa hyvin, eikä edes tasavertaisesti muiden kanssa. Sarah Shelton (2016) on luonut nuorten kirjallisuutta tutkiessaan käsitteen “fat quest”, jolla hän tarkoittaa tehtävää tai matkaa, joka lihavan henkilöhahmon on suoritettava, ennen kuin hän saa osakseen

samaa arvostusta, jota laihoilla henkilöihahmoilla on jo heti alusta alkaen. Fat quest tarkoittaa yleensä laihtumista. (Shelton 2016, 172-173, 178, 180.) Shelton tuo tutkimuksessaan esiin Piggyn, joka hänen mukaansa on malliesimerkki fat questista: Piggyn täytyy kuolla, jotta hän saa osakseen saman arvostuksen, joka laihoilla henkilöihahmoilla (kuten Ralph) on lähtökohtaisesti (Shelton 2016, 179).

Itse en ole Sheltonin (2016) kanssa täysin samaa mieltä, sillä mielestäni asia ei ole niin mustavalkoinen, kuin Shelton esittää, sillä toisin kuin hän väittää, Ralph oppii kyllä arvostamaan Piggyä jo ennen tämän kuolemaa. Itseasiassa jo ennen teoksen puoltaväliä Ralph antaa Piggylle ja tämän älykkyydelle tunnustusta: “Once more that evening Ralph had to adjust his values. Piggy could think. -- Piggy, for all his ludicrous body, had brains.” (Golding 1974, 85.) Lisäksi Ralph myös turvautuu Piggyyn useissa kohdissa teosta (Golding 1974, 36, 101, 171-175, 181). Shelton (2016) on kuitenkin oikeassa siinä, että Piggy ei todellakaan nauti samaa lähtökohtaista arvostusta kuin muut pojat, eikä myöskään Ralph arvosta Piggyä teoksen alussa, vaan Piggystä tulee arvokas hänen silmissään vasta sitten, kun hän tutustuu Piggyyn paremmin ja huomaa, että tästä on hänelle hyötyä. Tässä mielessä Piggy on siis hyvä esimerkki fat questista, mutta Sheltonin (2016) väitettä siitä, että Ralph alkaisi arvostaa Piggyä vasta tämän kuoleman jälkeen, en täysin allekirjoita.

5. 2000-luvun länsimainen yhteiskunta ja lihava ruumis

LOTF:n yhteiskuntaa ja sen (negatiivista) suhtautumista lihavuuteen tarkasteltuani tahdon seuraavissa alaluvuissa verrata LOTF:n yhteiskunnan ja lihavuuden suhdetta siihen todelliseen yhteiskuntaan, jossa itse elän, eli 2000-luvun länsimaiseen yhteiskuntaan, ja sen ja lihavuuden suhteeseen. Tahdon osoittaa selvän yhteyden LOTF:ssa esiin tulevien ruumisnormien ja länsimaisen nyky-yhteiskunnan ruumisnormien välillä.

2000-luvun länsimaisessa yhteiskunnassa lihava ruumis saa osakseen negatiivista kohtelua (Kyrölä & Harjunen 2007; Bordo 2003; Harjunen 2012; Harjunen 2017a; Harjunen 2017b; Harjunen 2018; Atayurt 2010; Rothblum & Solovay 2009; Raisborough 2016). Lihavat ihmiset

kohtaavat esimerkiksi stereotyyppiointia, stigmaa, arvottamista ja arvostelua ruumiin kokonsa perusteella (Kyrölä & Harjunen 2007; Kwan 2010; Harjunen 2012; Harjunen 2017a; Harjunen 2017b; Harjunen 2018; Atayurt 2010). Länsimaisessa nyky-yhteiskunnassa ruumisnormien mukainen, hyväksyttävä ja ideaali ruumis on laiha. Laihuuden ideaalin myötä lihava ruumis ei sovi vallitsevaan ruumisnormiin, ja se kohtaa tästä syystä paljon negatiivisia asioita. (Bordo 2003; Kwan 2010; Kyrölä & Harjunen 2007; Harjunen 2012; Raisborough 2016; Harjunen 2017a; Harjunen 2017b.) Miehillä ruumisnormiin kuuluu myös lihaksikkuus (Kwan 2010, 144).

Viime vuosikymmeninä länsimaisessa yhteiskunnassa lihavuuskeskustelua on hallinnut vahvasti lääketieteellinen diskurssi, jonka mukaan lihavuus on sairaus, josta tulisi päästä mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti eroon (Kyrölä & Harjunen 2007; Wann 2009; Lyons 2009; Harjunen 2012; Raisborough 2016; Harjunen 2017b; Harjunen 2018). Terveyttä ihannoidaan nyky-yhteiskunnassa paljon, ja se on myös asia, jota kohti jokaisen tulisi yhteiskunnan asenteiden mukaan pyrkiä: terveyttä tulee tavoitella ja ylläpitää aktiivisesti (Harjunen 2017a, 170; Harjunen 2017b, 28-31; Harjunen 2018, 116). Tällaisella ajattelulla suljetaan tehokkaasti ulkopuolelle esimerkiksi pitkäaikaissairaat tai parantumattomasti sairaat, joille sairaudesta parantuminen ei välttämättä ole mahdollista.

Lihavuuden ja sairauden yhdistäminen medikalisaation piirissä on tuonut yhteiskunnalliseen keskusteluun myös niin kutsutun lihavuusepidemiadiskurssin. Lihavuusepidemiadiskurssilla tarkoitetaan puhetta lihavuudesta "epidemiana", joka leviää maailmanlaajuisesti ja joka tulisi pysäyttää mahdollisimman pian. (Harjunen 2012, 154-155; Harjunen 2017a, 164-166; Harjunen 2017b, 36, 42-43; Harjunen 2018, 112.) Tällaisten lääketieteeseen perustuvien diskurssien rinnalle on kuitenkin lihavuustutkimuksen piirissä noussut muistutus siitä, että "terveyden edistäminen" ja esimerkiksi laihduttaminen, joka on suosituin ja suositelluin keino päästä lihavuudesta eroon, ovat varsin tuottoisia toimialoja, joista tietyt tahot tahkoavat vuosittain useita miljardeja (Kyrölä & Harjunen 2007, 19-21; Shelton 2016, 175; Wann 2009, ix; Lyons 2009, 77, Raisborough 2016, 4). Esimerkiksi erilaiset laihdutusyritykset, fitnessvalmentajat ja lääketehaat hyötyvät rahallisesti laihuuden hegemoniasta, ja siitä johtuvasta lihaviiden ruumiiden sorrosta (Kyrölä & Harjunen 2007, 19; Harjunen 2018, 113).

Lääketieteen löydöksiä siis ajavat tietyt intressit, ja tästä syystä feministiset lihavuustutkijat pyrkivätkin suhtautumaan niihin kriittisesti. Kriittisyydelle on myös perusteita, sillä lääketieteellinen diskurssi esimerkiksi usein painottaa, että lihavilla on laihoja enemmän

terveysongelmia nimenomaan lihavuuden takia, vaikka lihavuustutkijat ovat todenneet, että todellista yhteyttä juuri lihavuuden ja terveysongelmien välillä ei ole osoitettu (Kyrölä & Harjunen 2007, 13-14). Tällä siis tarkoitetaan sitä, ettei tutkimuksissa ole kyetty osoittamaan, mikä vaikutus terveysongelmien syntyyn nimenomaan lihavuudella (mahdollisesti) on, ja mikä vaikutus esimerkiksi liikunnanpuutteella, perintötekijöillä tai muilla ihmisen terveyteen vaikuttavilla tekijöillä on.

Lihava ruumis on 2000-luvun länsimaisessa yhteiskunnassa epätoivottu, marginalisoitu ja jopa vihattu. Tämä näkyy paitsi lihavuuden sairausstatuksessa, jonka avulla lihavuudesta pyritään pääsemään eroon, myös monissa muissa asioissa. Erään tutkimuksen mukaan, jossa 500 vastaajalta kysyttiin, mitä he pelkäävät eniten maailmassa, 190 vastasi pelkäävänsä lihomista (Bordo 2003, 140). Lihavuudesta on itse asiassa usein huomattu olevan enemmän sosiaalista kuin terveydellistä haittaa (Kinnunen 2008, 211). Lihavat (erityisesti naiset) kärsivät lihavuudesta työelämässä, sillä he eivät työllisty samalla tavalla tai saa samansuuruisia palkkaa kuin (laihat) kollegansa (Kinnunen 2008, 215; Kwan 2010, 146; Harjunen 2017a, 172). Työelämässä hoikka keho yhdistetään terveyteen, kuriin ja kyvykkyyteen, sekä näiden myötä vähiin sairaslomiin, kun taas ”ylipainoisuus” yhdistetään velttouteen (Parviainen & Kinnunen 2016, 72). Tämä kertoo siitä, kuinka ulkonäön ja ruumiin koon ajatellaan kertovan ihmisen koko persoonasta (Kinnunen 2008, 215; Kwan 2010, 146; Harjunen 2012, 157; Harjunen 2017a, 172), jolloin lihavaan ruumiiseen usein liitettävien stereotyyppien, kuten moraalisesta heikkouden ja itsekurin puutteen (Atayurt 2010, 50), ajatellaan automaattisesti kuvaavan jokaista lihavaa ihmistä, vaikka tämä ei todellisuudessa pidä paikkaansa. Lihava ihminen kohtaa siis nyky-yhteiskunnassa hyvin paljon ennakkoluuloja ruumiin kokonsa takia.

Lihavia ihmisiä on länsimaisessa nyky-yhteiskunnassa myös syytetty hyvin monista maailman ongelmista: lihavat ruumiit on nähty syyllisinä muun muassa kansantalouden ja -terveyden tuhoamiseen, nälänhätiiin, ilmastonmuutokseen ja öljyn hinnan nousuun (Harjunen 2012, 156; Harjunen 2017a, 166). Lihavien syyttäminen tällaisista asioista voi kuulostaa absurdilta, mutta se kertoo paljon yhteiskunnallisesta asenteesta. Lihavuustutkija Hannele Harjunen toteaaakin eräässä artikkelissaan: ”Näitä väitteitä esitetään vakavissaan, vaikka olisi varsin naivia uskoa, että joidenkin yksilöiden tai edes kaikkien maailman lihavien ihmisten laihtuminen (jos pysyvään laihtumiseen olisi ylipäättään olemassa keino) ratkaisisi edellä mainitut ongelmat” (Harjunen 2012, 156).

5.1. Uusliberaali ruumis ja tehokkuusvaatimus

Miksi länsimaissa 2000-luvulla suhtaudutaan niin negatiivisesti lihavuuteen? Hannele Harjunen on ottanut tähän kysymykseen kantaa useissa julkaisuissaan (ks. esim. Harjunen 2017a; Harjunen 2017b). Harjunen tarjoaa yhdeksi mahdolliseksi selitykseksi uusliberaalia talousajattelua, joka länsimaisissa kapitalistisissa yhteiskunnissa on vallalla, ja sen aiheuttamaa jatkuvaa tehokkuusvaatimusta (Harjunen 2017a; Harjunen 2017b; Harjunen 2018).

Harjusen mukaan “uusliberalistisen ohjauksen seuraukset ovat laajalti näkyvissä nyky-yhteiskunnassamme: ajassamme arvostetaan tehokkuutta, tuottavuutta ja kustannustehokkuutta” (Harjunen 2017a, 163). Nämä tehokkuuden ja tuottavuuden vaateet ja ihanteet ulottuvat paitsi yhteiskuntaan, sen rakenteisiin ja esimerkiksi työelämään, myös suoraan ihmisiin ja heidän ruumiisiinsa. Ihmisen tulee olla myös ruumiiltaan mahdollisimman tuottava ja kustannustehokas, mikä nyky-yhteiskunnassa edellyttää hoikkuutta ja terveyttä. Lihavuuteen liitetty sairauden, tehottomuuden ja moraalittomuuden leima tekee siitä uusliberaalin yhteiskunnan vihollisen, jota vastaan taistellaan esimerkiksi erilaisten terveystaiteiden avulla. (Harjunen 2017a; Harjunen 2017b; Harjunen 2018.) Harjusen mukaan uusliberaaliin terveystaiteeseen sisältyy ajatus siitä, että ihmisen itsensä tulee aktiivisesti hoitaa ja ylläpitää omaa terveyttään, jotta hän olisi yhteiskunnalle (taloudellisesti) mahdollisimman edullinen (Harjunen 2017a, 170; Harjunen 2017b, 28-31; Harjunen 2018, 116).

Lihava ruumis ja siihen liitetyt oletukset lihavan ihmisen persoonallisuudesta ja henkisistä ja fyysisistä kyvyistä eivät siis kohtaa uusliberaalin tehokkuusvaatimuksen kanssa. Harjusen mukaan uusliberaalin terveystaiteen mukaisesti nyky-yhteiskunnassa “yksilö vastuutetaan yhä enemmän terveydestään ja erityisesti (näkyvä) epäonnistuminen tässä tehtävässä kuten esimerkiksi ruumiin lihavuus merkitsee hänet yhtä aikaa sosiaalisesti ja moraalisesti epäilyttäväksi tai vajavaiseksi” (Harjunen 2017a, 175). Harjusen tutkimusten perusteella uusliberaalia talouspolitiikkaa, joka terveystaiteeseen ja tehokkuusvaatimuksiin ulottuu jopa yksilöiden ruumiisiin, voidaan pitää yhtenä lihavan ruumiin stigmatisoidun ja marginalisoidun yhteiskunnallisen aseman aiheuttajana.

5.2. Lihava ruumis *Lord of the flies*:ssa ja nyky-yhteiskunnassa

Kuten edellisissä luvuissa (5. ja 5.1.) toin ilmi, länsimaisen 2000-luvun yhteiskunnan suhtautumisesta lihavuuteen on tehty runsaasti tutkimusta, joka osoittaa, että lihavuuteen suhtaudutaan nyky-yhteiskunnassa varsin kielteisesti. Sama ilmiö näkyi myös LOTF:ssa, jossa analyysini (luvut 4., 4.2. ja 4.3.) mukaan saaren yhteiskunta suhtautuu lihavuuteen negatiivisesti. Sekä LOTF:n fiktiivisessä yhteiskunnassa että todellisuuden nyky-yhteiskunnassa näkyivät esimerkiksi samat lihavuuteen liitetyt ennakkoluulot, ja myös sama ajatus siitä, että ihmisen ulkonäkö ja ruumiin koko kuvastavat tämän koko persoonallisuutta. Molemmissa myös vallitsivat laihuutta ihannoivat ruuminormit.

Myös länsimaisen nyky-yhteiskunnan käsitys lihavuudesta sairautena näkyy LOTF:ssakin, sillä aivan teoksen alussa tuodaan esiin Piggyn astma, sairaus, jota kellään muulla saaren pojalla ei ole (Golding 1974, 9), ja lisäksi Piggyn vartaloa kuvaillaan kalpeaksi (Golding 1974, 13), kun taas Ralphin vartaloa kuvataan sanalla “golden” (Golding 1974, 11). Kalpeuden ajatellaan usein merkitsevän sairautta, joten kalpean ihonsa ja astmansa kanssa Piggy on tovereitaan sairaalloisempi, jolloin ajatus lihavuuden ja sairauden yhteydestä on nähtävissä myös LOTF:ssa. Piggyn astma on myös lihavuuden ohella yksi tekijä, joka tekee hänestä ulkopuolisen, kuten Ralph teoksessa toteaa (Golding 1974, 70). Samaa ulossulkemista on nähtävissä myös terveyskeskeisessä nyky-yhteiskunnassa, jossa sairaut jäävät ihannekansalaisen mallin ulkopuolelle.

Miksi fiktiivisen ja faktuaalisen yhteiskunnan väliset yhtäläisyydet ovat relevantteja, tai miksi niihin pitäisi ylipäättään kiinnittää huomiota? Voidaanhan argumentoida, että fiktiivisellä yhteiskunnalla ei ole mitään tekemistä todellisuuden kanssa, sillä kysymys on nimenomaan fiktiosta, ei todesta. Tätä väitettä voidaan kuitenkin kritisoida, sillä esimerkiksi kirjallisuussosiologisen tutkimuksen piirissä on huomattu, että kirjallisuus vaikuttaa todellisuuteen (Ruohonen ym. 2011). Erkki Seväsen mukaan kirjallisuus on jopa “osallistunut modernin yhteiskunnan rakentamiseen” (Sevänen 2011, 285). Myös Kristina Malmio tuo esiin kirjallisuuden yhteiskunnallisen vaikutuksen, kun hän esittelee artikkelissaan Pam Morrisin ajatuksen, jonka mukaan “[k]irjallisuus on kulttuurinen käytäntö, joka osaltaan osallistuu

yhteiskunnalliseen vallankäyttöön. Se tuottaa merkityksiä ja arvoja, jotka uusintavat yhteiskunnallista epätasa-arvoa.” (Malmio 2011, 184.)

Kirjallisuudella on siis yhteiskunnallista merkitystä. Malmio tuo artikkelissaan ilmi myös Ruth Robbinsin ajatuksia kirjallisuuden yhteiskunnallisuudesta:

Kirjallisuus on tärkeää, koska se paitsi heijastaa myös luo sitä maailmaa, jossa teksti kirjoitetaan ja luetaan. Kirjallisuudessa on mahdollista tehdä mahdollisia asioita, luoda todellisuuksia ja mahdollisuuksia, jotka puolestaan vaikuttavat lukijoiden käsityksiin todellisuudesta. (Malmio 2011, 184.)

Kirjallisuus siis sekä *heijastaa* että *luo* sitä ympäröivää maailmaa, ja vaikuttaa siihen, miten lukijat jäsentävät todellisuutta. Lihavuuden ja ruumisnormien tapauksessa kirjallisuus voi joko rikkoa tai välittää negatiivisia asenteita eteenpäin (Shelton 2016, 176, 182). Tästä syystä koen perustelluksi verrata fiktiivistä ja faktuaalista yhteiskuntaa toisiinsa ruumisnormien näkökulmasta: se, minkälaisia asenteita omaksumme kaunokirjallisuudesta vaikuttaa siihen, minkälaisia asenteita yhteiskunnassamme vallitsee, ja se, minkälaisia asenteita yhteiskunnassamme vallitsee, heijastuu myös kaunokirjallisuuteen. LOTF on tästä hyvä esimerkki.

Vaikka koenkin Atayurtin analyysin (2010) perustelluksi, ja olen taipuvainen uskomaan hänen tulkintansa, jonka mukaan Golding kritisoi teoksessaan lihavuuden liitettyjä stereotyyppioita ja läskivihaa, uskon kuitenkin, että samalla Golding tulee teoksellaan ylläpitäneeksi juuri niitä negatiivisia asenteita lihavuudesta, joita hän pyrkii kritisoidaan, sillä useimmat lukijat (esimerkiksi ilman tutkijataustaa) eivät luultavasti osaa analysoida lukemaansa samalla tavalla kuin Atayurt, jolloin he näkevät tekstistä lähinnä vain pintatason, joka näyttää sen, että Piggyn negatiivinen kohtelu on täysin normatiivista, eikä sitä pintatasolla juurikaan kritisoida. Yksittäisen kaunokirjallisen teoksen merkitystä yhteiskunnallisille asenteille on toki melko mahdoton arvioida, mutta itse pidän täysin mahdollisena, että siinä missä LOTF on kenties rikkonut lihavuuden stereotyyppioita, se on myös normalisoinut lihaviiden ruumiiden negatiivista kohtelua. Atayurt toteaa itsekin artikkelissaan, että Piggyn on hyvin “alitutkittu” (2010, 47), mikä osoittaa, ettei LOTF:a ole juuri kriittisesti analysoitu lihavuuden näkökulmasta, jolloin Atayurtin tulkinta LOTF:n sisältämästä läskivihan ja ruumisnormien kritiikistä on jäänyt pimentoon.

6. Päätäntö

Tutkielmani tavoitteena on ollut todistaa selvä yhteys LOTF:n yhteiskunnan ja länsimaisen nyky-yhteiskunnan välillä vastaamalla luvussa 2 esittämiini tutkimuskysymyksiin: kuinka saaren yhteiskunta suhtautuu Piggyyn ja millä tavoilla poikien suhtautuminen ilmenee, sekä onko LOTF:n ja 2000-luvun länsimaisen yhteiskunnan välillä yhteyksiä, ja jos on, millaisia.

Analyysini tulos on, että Piggy kohtaa LOTF:ssa paljon negatiivista kohtelua ruumiin kokonsa vuoksi, sillä teoksen yhteiskunnassa vallitsevat ruuminormit asettavat laihan ruumiin arvostetumpaan asemaan kuin lihavaan ruumiin, eikä Piggy esimerkiksi omaa edes samanlaista ihmisarvoa kuin toiset (hoikat) pojat. Olen myös tuonut ilmi useita tutkimuksia, joiden mukaan lihava ruumis kohtaa myös 2000-luvun länsimaisessa yhteiskunnassa hyvin samantyylistä negatiivista kohtelua kuin Piggy, sillä myös länsimaisessa nyky-yhteiskunnassa vallitsevat samankaltaiset ruuminormit kuin LOTF:ssa. Väitänkin oman analyysini perusteella, että samalla kun LOTF voidaan tulkita 1950-luvun englantilaisen yhteiskunnan mikrokosmoksi (Atayurt 2010, 61), symboloi LOTF:n yhteiskunnan suhde lihavuuteen myös 2000-luvun länsimaisen yhteiskunnan suhdetta lihavuuteen.

Suhtautuminen lihavuuteen ei ole länsimaissa juurikaan muuttunut LOTF:n ilmestymisen jälkeen (Atayurt 2010), joten yhteys nyky-yhteiskunnan ja LOTF:n välillä ei ole siinä mielessä yllättävä. Atayurt toteaaakin, että LOTF:ssa esiintyvä läskifobia on vain lisääntynyt 2000-luvulla, minkä vuoksi Goldingin teos on hänen mielestään vielä relevantimpi nykyään kuin ilmestymisaikanaan (2010, 46). Syy siihen, miksi koin tärkeäksi osoittaa yhteyden LOTF:n fiktiivisen ja todellisen länsimaisen yhteiskunnan välillä, on se, että LOTF:sta puhutaan usein niin sanottuna uhkakuvana: teos kuvaa sitä, kuinka äärettömään pahuuteen ihmiset kykenevät, jos he antautuvat primitiivisyyteen ja unohtavat empatian, lait ja järjestyksen. Esimerkiksi kustannusyhtiö Otavan sivuilla teosta kuvataan lauseella “Nobel-kirjailijan kulttiteos muistuttaa, kuinka ohut on sivistyksen pinta” (Otava 2021). Tämä LOTF:n kauhistuttava “uhkakuva” on kuitenkin jo osittain täyttä todellisuutta, sillä faktuaalisen nyky-yhteiskunnan Piggyt joutuvat jo taistelemaan yhteiskunnallisesta tilastaan ja ylipäätään oikeudestaan olla olemassa. On siis myöhäistä ajatella, että LOTF:n dystopia olisi pelkkä varoitus siitä, mihin ihmiskunta *mahdollisesti* kykenee: osia siitä tapahtuu jo.

Lisäksi, kuten mainitsin luvussa 2, LOTF:n ja länsimaisen 2000-luvun yhteiskunnan välisen yhteyden toteaminen auttaa refleктоimaan nyky-yhteiskunnan lihavuuteen liittyviä negatiivisia asenteita. Piggyn kohtaama kiusaaminen, ulossulkeminen, hiljentäminen ja alistaminen, jotka johtavat tämän väkivaltaiseen kuolemaan, ovat tuttuja lihaville ihmisille myös nyky-yhteiskunnassa. On esimerkiksi tutkittu, että lihaviksi itsensä kokevat teinit yrittävät todennäköisemmin itsemurhaa (Wann 2009, xix). Onkin siis kysyttävä, kuinka voimme muuttaa yhteiskunnallisia ja myös henkilökohtaisia asenteita niin, että lihavat ihmiset eivät kohtaa samanlaista kohtelua, saati samanlaista enneaikaista loppua, kuin Piggy?

Tulevaisuudessa olisi mielestäni tarpeellista jatkaa kirjallisuudentutkimusta lihavuustutkimuksen näkökulmasta, sillä etenkin suomenkielistä tutkimusta aiheesta on vielä verrattain vähän. Esimerkiksi lukuisat lihavat henkilöahmot odottavat tutkimista, ja niiden tutkimisen kautta olisi mahdollista saada varsin relevanttia tietoa nykykirjallisuuden lihavuuden representaatioista. Mielestäni olisi myös tärkeää, että kirjallisuuden yhteiskunnallinen vaikutus otettaisiin myös lihavuustutkimuksen näkökulmasta laajemmin tutkimuskohteeksi: esimerkiksi mediakuvastojen vaikutusta yhteiskunnan ruumisnormeihin on tutkittu jonkin verran (ks. esim. Kyrölä & Harjunen 2007), ja kirjallisuuden samaisten vaikutusten tutkiminen olisi varmasti todella hedelmällistä.

7. Lähdeluettelo

Aineisto:

Golding, William. 1974. *Lord of the flies* (19th impression). London: Faber & Faber.

Kannen sitaatti: Golding 1974, 98.

Lähteet:

Atayurt, Zeynep Z. 2010. "KILL THE PIG!": *Lord of the flies*, "Piggy," and Anti-Fat Discourse. Teoksessa Elena Levy-Navarro (toim.) *Historicizing Fat in Anglo-American Culture*. Columbus: Ohio State University Press. s. 43-65.

Bordo, Susan. 2003. *Unbearable weight: Feminism, Western culture, and the body* (10th anniversary ed.). Berkeley, CA: University of California Press.

Harjunen, Hannele. 2018. Lihavuus terveyden, sairauden ja normaaliuden määrittelyn kohteena. *J@rgonia*, 16 (31), s. 110-122.

Harjunen, Hannele. 2017a. Terveys, talous ja tehokkaat ruumiit. Teoksessa Teppo Eskelinen, Hannele Harjunen, Helena Hirvonen & Eeva Jokinen (toim.) *Tehostamistalous*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. s. 163-180.

Harjunen, Hannele. 2017b. *Neoliberal bodies and the gendered fat body*. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge.

Harjunen, Hannele. 2012. Lihavuus yhteiskunnallisena kysymyksenä. Teoksessa Hannele Harjunen & Tuija Saresma (toim.) *Sukupuoli nyt!: Purkamisia ja neuvotteluja*. Jyväskylä: Kampus Kustannus. s. 153-169.

Karkulehto, Sanna & Rossi, Leena-Maija (toim.). 2017. *Sukupuoli ja väkivalta. Lukemisen etiikkaa ja politiikkaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kinnunen, Taina. 2008. *Lihaan leikattu kauneus: Kosmeettisen kirurgian ruumiillistuneet merkitykset*. Helsinki: Gaudeamus, Helsinki University Press.

Kyrölä, Katariina & Harjunen Hannele. 2017. Phantom/liminal fat and feminist theories of the body. *Feminist Theory* 18(2). s. 99-117.

Kyrölä, Katariina & Harjunen, Hannele (toim.). 2007. *Koolla on väliä!: Lihavuus, ruumisnormit ja sukupuoli*. Helsinki: Like.

Kwan, Samantha. 2010. Navigating Public Spaces: Gender, Race, and Body Privilege in Everyday Life. *Feminist Formations*, 22(2). s. 144-166.

Li, Xiaofang & Wu, Weihua. 2009. On Symbolic Significance of Characters in "Lord of the Flies". *English language teaching (Toronto)*, 2(1). s. 119-122.

Lyons, Pat. 2009. Prescription for Harm. Diet Industry Influence, Public Health Policy, and the "Obesity Epidemic". Teoksessa Esther Rothblum & Sondra Solovay (toim.) *The fat studies reader*. New York: New York University Press. s. 75-87.

Malmio, Kristina. 2011. Sukupuoli, yhteiskunta, valta, kirjallisuus. Feministisen kirjallisuudentutkimuksen sosiologisuus. Teoksessa Voitto Ruohonen, Erkki Sevänen & Risto Turunen (toim.) *Paluu maailmaan: Kirjallisten tekstien sosiologiaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. s. 183-217.

Murray, Jessica. 2020. They don't make plus size spacesuits: A fat studies analysis of selected literary texts. *Literator: Journal of Literary Criticism, Comparative Linguistics and Literary Studies*, 41(1). s. e1-e7.

Mäkikalli, Aino & Steinby, Liisa. 2013. *Johdatus kirjallisuusanalyysiin*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Otava. 2021. Kärpästen herra. Haettu osoitteesta <https://otava.fi/kirjat/karpasten-herra/> (7.4.2021)

Parviainen, Jaana & Kinnunen, Taina. 2016. Rekrytointikonsulttien tuntuma “hyvästä tyypistä”. Teoksessa Jaana Parviainen, Taina Kinnunen, Ilmari Kortelainen & Esko Harni (toim.) *Ruumiillisuus ja työelämä: Työruumis jälkiteollisessa taloudessa*. Tampere: Vastapaino. s. 59-75.

Raisborough, Jayne. 2016. *Fat Bodies, Health and the Media*. UK: Palgrave Macmillan.

Rothblum, Esther & Solovay, Sondra. 2009. Introduction. Teoksessa Esther Rothblum & Sondra Solovay (toim.) *The fat studies reader*. New York: New York University Press. s. 1-7.

Ruohonen, Voitto, Sevänen, Erkki & Turunen, Risto (toim.). 2011. *Paluu maailmaan: Kirjallisten tekstien sosiologiaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Sevänen, Erkki. 2011. Kirjallisuus maailman merkityksellistäjänä. Teoksessa Voitto Ruohonen, Erkki Sevänen & Risto Turunen (toim.) *Paluu maailmaan: Kirjallisten tekstien sosiologiaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. s. 247-297.

Shelton, Sarah A. 2016. “As their waistlines recede”: Tracing and challenging the fat quest in young adult literature. *Fat Studies*, 5:2. s. 172-190.

Tieteen termipankki. 2015. Kirjallisuudentutkimus: representaatio. Haettu osoitteesta <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:representaatio> (31.3.2021)

Tieteen termipankki. 2014. Kirjallisuudentutkimus: henkilöhahmo. Haettu osoitteesta <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:henkilöhahmo> (29.3.2021)

Wann, Marilyn. 2009. Foreword. Teoksessa Esther Rothblum & Sondra Solovay (toim.) *The fat studies reader*. New York: New York University Press. s. ix-xxv.